

การพยากรณ์โรคและภัยสุขภาพ กรมควบคุมโรค ปี 2554

เรื่อง การป้องกันเด็กจมน้ำ

สุชาดา เกิดมงคลการ และสัมพันธ์ เอกเฉลิมเกียรติ

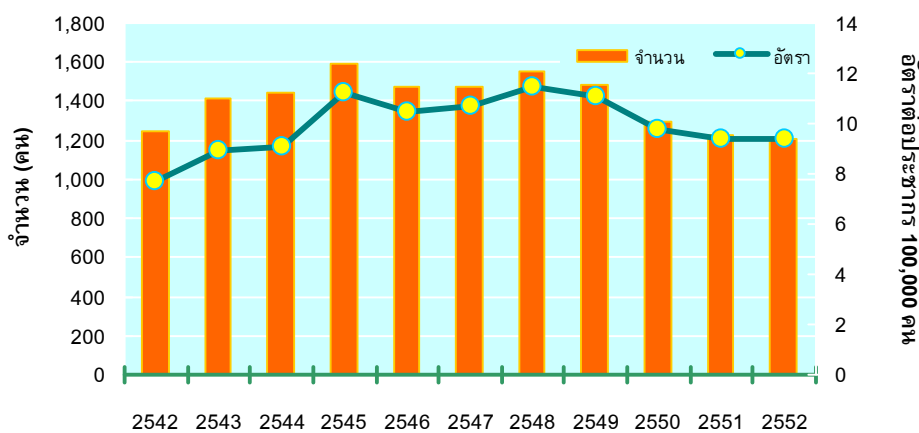
สำนักโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรค

E-mail: jew_suchada@hotmail.com, som_atat@yahoo.com

1. เกริ่นนำ

รายงานสถานการณ์ภาระโรคของทั่วโลก (Global Burden of Diseases) ขององค์การอนามัยโลก⁽¹⁾ พบว่าการตกน้ำ จมน้ำ เป็นสาเหตุของการเสียชีวิตใน 10 อันดับแรกของกลุ่มเด็ก โดยพบว่าเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปีเสียชีวิตจากการตกน้ำ/จมน้ำปีละ 135,585 คน เฉลี่ยวันละ 372 คน ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีจำนวนการเสียชีวิตจากการตกน้ำ จมน้ำปีละ 32,744 คน เฉลี่ยวันละ 90 คน⁽²⁾ ประเทศไทยในกลุ่มเด็กไทยอายุต่ำกว่า 15 ปีการจมน้ำเป็นสาเหตุการเสียชีวิตอันดับหนึ่งในทุกสาเหตุทั้งโรคติดเชื้อและไม่ติดเชื้อ⁽³⁻⁵⁾ อัตราการเสียชีวิตต่อประชากรแสนคน (ปี พ.ศ. 2543-2552) อยู่ในช่วง 8.9-11.5⁽⁶⁾ และมีจำนวนการเสียชีวิตเฉลี่ยปีละ 1,415 คนหรือวันละเกือบ 4 คน (ภาพที่ 1) อัตราป่วยตาย (Case Fatality Rate) จากการจมน้ำ เท่ากับร้อยละ 41.0*⁽²⁾

ภาพที่ 1 จำนวนและอัตราการเสียชีวิตต่อประชากร 100,000 คน ของเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี จากการตกน้ำ จมน้ำ ประเทศไทย ปี พ.ศ. 2542-2552

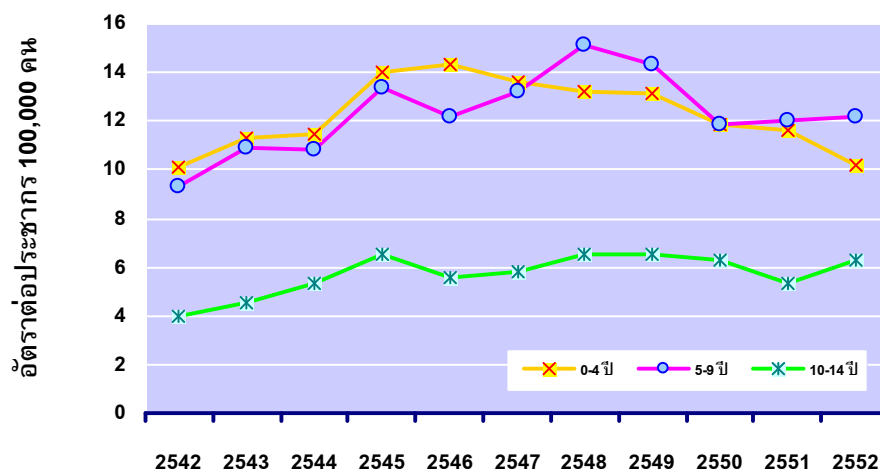

แหล่งข้อมูล: ข้อมูลกรมบัตร. สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข

วิเคราะห์: สำนักโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข

กลุ่มประชากรที่เสี่ยงได้แก่ เด็กอายุต่ำกว่า 15 ปีซึ่งมีส่วนการเสียชีวิตจากการตกน้ำ จมน้ำสูงถึงร้อยละ 30.2 ของทุกกลุ่มกลุ่มอายุ โดยเฉพาะเพศชายมีอัตราการเสียชีวิตสูงกว่าเพศหญิงประมาณ 2 เท่าตัว เด็กอายุต่ำกว่า 5 ปีและ 5-9 ปีมีอัตราการเสียชีวิตสูงที่ใกล้เคียงกัน (ภาพที่ 2)

ภาพที่ 2 อัตราการเสียชีวิตต่อประชากร 100,000 คน ของเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี จากการตกน้ำ จมน้ำ ประเทศไทย จำแนกตามกลุ่มอายุ ปี พ.ศ. 2542-2552

แหล่งข้อมูล: ข้อมูลมรณบัตร. สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข
วิเคราะห์: สำนักโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข

2. ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง

จากข้อมูลการเฝ้าระวังพบว่าเด็กมักจะจมน้ำเสียชีวิตพร้อมกันครั้งละหลายคน เนื่องจากเด็กไม่รู้วิธีการเอาชีวิตรอดในน้ำและวิธีการช่วยเหลือที่ถูกต้องจึงมักกระโดดลงไปช่วยคนที่ตกน้ำ และจากการศึกษาพบว่าเด็กไทยอายุต่ำกว่า 15 ปี ว่ายน้ำเป็นเพียงร้อยละ 16.3⁽⁵⁾ ทั้งนี้หากเด็กสามารถว่ายน้ำเพื่อเอาชีวิตรอดได้จะช่วยป้องกันการจมน้ำได้มากกว่าเด็กที่ไม่สามารถว่ายน้ำได้ถึง 4 เท่าตัว⁽⁷⁾

ช่วงเดือนเมษายนเป็นช่วงที่มีเด็กจมน้ำเสียชีวิตมากที่สุด* เท่ากับ 178 คน รองลงมาคือ พฤษภาคมและมีนาคมมีจำนวน 150 คนและตุลาคม 140 คน ซึ่งช่วงดังกล่าวเป็นช่วงปิดภาคการศึกษานอกจากนี้พบว่าวันหยุดสุดสัปดาห์ (วันเสาร์และวันอาทิตย์) และช่วงเวลา 12.00 - 17.59 น. เป็นช่วงที่มีการเกิดเหตุสูงสุด⁽²⁾

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีอัตราการเสียชีวิตสูงสุด รองลงมาคือ ภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคใต้ แหล่งน้ำที่มีเด็กเสียชีวิตจากการตกน้ำ จมน้ำสูงที่สุด* คือ แหล่งน้ำธรรมชาติ (ร้อยละ 49.9) รองลงมาคือสระว่ายน้ำ (ร้อยละ 5.4) และอ่างอาบน้ำ (ร้อยละ 2.5) การตี้มแอลกอฮอล์ก่อนลงเล่นน้ำเป็นปัจจัยเสี่ยงหนึ่งที่ทำให้เกิดการตกน้ำ จมน้ำ โดยร้อยละ 1.2 ของกลุ่มเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี ที่บาดเจ็บรุนแรงจากการตกน้ำ จมน้ำมีการตี้มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ อายุต่ำที่สุดของเด็กที่พบว่าจมน้ำและมีการตี้มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์คือ 7 ปี⁽⁸⁾

* ค่าเฉลี่ย 10 ปี: ปี พ.ศ. 2543-2552

เด็กในแต่ละกลุ่มอายุจะมีความเสี่ยงต่อการจมน้ำแตกต่างกัน^(9, 10) โดยเด็กเล็ก (อายุต่ำกว่า 5 ปี) การทรงตัวมักไม่ดี เนื่องจากมวลสารของศีรษะยังมีสัดส่วนสูง จุดศูนย์กลางถ่วงอยู่สูง จึงทำให้ล้มในท่าที่ศีรษะทิ่มลงได้ง่าย จึงมักพบเด็กจมน้ำสูงในแหล่งน้ำภายในบ้านหรือบริเวณรอบๆ บ้าน เช่น ถังน้ำ กะละมัง บ่อน้ำ แอ่งน้ำ เด็กอายุมากกว่า 5 ปี เด็กเริ่มโตและชน จะเริ่มออกไปเล่นนอกบ้าน ประกอบกับเด็ก/ผู้ดูแล/ชุมชนไม่รู้สึกรู้ว่าแหล่งน้ำเป็นความเสี่ยงต่อเด็ก ดังนั้นแหล่งน้ำที่พบเด็กจมน้ำสูงคือ แหล่งน้ำขุดเพื่อการเกษตร และแหล่งน้ำตามธรรมชาติ (แม่น้ำ คลอง บึง ฯ)

3. การคาดการณ์

การเสียชีวิตจากการตกน้ำ จมน้ำของเด็กมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ พ.ศ. 2542-2548 โดยมีจำนวนการเพิ่มประมาณร้อยละ 3.7 ต่อปี

จากการคาดประมาณในอีก 10 ปีข้างหน้า (พ.ศ. 2563) หากไม่ดำเนินมาตรการใด ๆ จะมีเด็กไทยเสียชีวิตจากการจมน้ำมากถึง **16,696 คน**

ในปี พ.ศ. 2554 กลุ่มเด็กอายุต่ำกว่า 10 ปี ยังคงเป็นกลุ่มเสี่ยงหลักที่สำคัญ นอกจากนั้น กลุ่มเด็กอายุ 10-14 ปีเป็นกลุ่มอายุที่มีแนวโน้มอัตราการตายเพิ่มสูงขึ้น ส่วนช่วงเวลา สถานที่เกิดเหตุ และภูมิภาคที่มีอัตราการเสียชีวิตสูงยังไม่เปลี่ยนแปลงจากในปีที่ผ่านมา คือ ช่วงปิดภาคการศึกษา เดือนเมษายน พฤษภาคม มิถุนายน และตุลาคม ช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์ (วันเสาร์และวันอาทิตย์) และช่วงเวลา 12.00 - 17.59 น. เป็นช่วงที่มีการเกิดเหตุสูงสุด

4. คำแนะนำ

ประชาชนและชุมชน:

- สำรวจแหล่งน้ำเสี่ยงในชุมชน (แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร อ่างเก็บน้ำ หนอง บึง แม่น้ำ คลอง ฯลฯ)
- จัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดความปลอดภัยแก่เด็ก เช่น สร้างรั้ว/หาฝาปิด/ฝังกลบหลุมหรือบ่อที่ไม่ได้ใช้ ติดป้ายคำเตือน เหน้าทิ้งทุกครั้งหลังใช้งาน กำหนดให้มีพื้นที่เล่นที่ปลอดภัยสำหรับเด็ก จัดให้มีอุปกรณ์ช่วยคนตกน้ำที่หาได้ง่ายในชุมชนไว้บริเวณแหล่งน้ำเสี่ยง (ถังแกลลอนเปล่า ขวดน้ำพลาสติกเปล่า ไม้ เชือก)
- มีมาตรการทางด้านกฎหมาย/กฎระเบียบ/ข้อบังคับ เช่น ห้ามดื่มสุราก่อนลงเล่นน้ำ ต้องใส่ชูชีพเมื่อโดยสารเรือ
- เฝ้าระวังและแจ้งเตือนภัยในชุมชนโดยเฉพาะช่วงก่อนปิดภาคการศึกษา เช่น ประกาศเตือนผ่านเสียงตามสายในชุมชน คอยตักเตือนเมื่อเห็นเด็กเล่นน้ำตามลำพัง
- สอนให้เด็กรู้จักแหล่งน้ำเสี่ยงและอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้น

ผู้ปกครองและเด็ก:

- ผู้ปกครอง/ผู้ดูแลเด็กต้องดูแลเด็กอย่างใกล้ชิด ไม่เผอเรอทิ้งเด็กเล็กไว้ตามลำพัง เช่น ขณะรับโทรศัพท์ ทำกับข้าว หรือเดินไปเปิด-ปิดประตูบ้าน

- สอน/เรียนรู้จักกฎแห่งความปลอดภัย เช่น ไม่เล่นใกล้แหล่งน้ำ ไม่เล่นน้ำคนเดียว ไม่ลงไปเก็บดอกบัว/กระทงในแหล่งน้ำ ไม่เล่นน้ำตอนกลางคืน รู้จักแหล่งน้ำเสี่ยงและอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้น รู้จักประเมินสภาพแหล่งน้ำที่จะลงไป (ความลึก ความตื้น ความชัน ความเย็น กระแสน้ำ) รู้จักใช้ชูชีพเมื่อต้องโดยสารเรือ

- สอน/เรียนรู้วิธีการว่ายน้ำเพื่อเอาชีวิตรอด เช่น การลอยตัวหงายเหมือนแม่ซีลอยน้ำ การลอยตัวคว่ำ การใช้ขวดน้ำพลาสติกเปล่า-ปิดฝาช่วยในการลอยตัว และรู้วิธีการช่วยเหลือที่ถูกต้อง คือ ต้องไม่กระโดดลงไปช่วย แต่ให้ช่วยด้วยการตะโกนเรียกผู้ใหญ่ หรือใช้อุปกรณ์ในการช่วย

เจ้าหน้าที่/บุคลากรสาธารณสุข:

- ร่วมกับชุมชนในการสำรวจแหล่งน้ำเสี่ยงในพื้นที่

- แจงเตือนภัยให้คนในชุมชนทราบโดยเฉพาะช่วงก่อนปิดภาคการศึกษาทั้ง 2 ภาค

- ให้ความรู้ในเรื่องปัจจัยเสี่ยง และแนวทางการป้องกันการจมน้ำแก่ประชาชน

- ให้ความรู้ในเรื่องปัจจัยเสี่ยงและแนวทางการป้องกันการจมน้ำแก่ผู้ปกครอง/ผู้ดูแลเด็ก

ทุกคนที่พาเด็กมารับวัคซีนหรือตรวจพัฒนาการในสถานบริการสาธารณสุข

- สอนให้คนในชุมชนรู้จักวิธีการช่วยเหลือคนตกน้ำหรือจมน้ำเบื้องต้น และวิธีการปฐมพยาบาลเด็กจมน้ำที่ถูกวิธี

- สอบสวนการจมน้ำของเด็กในพื้นที่ และกำหนดมาตรการป้องกันร่วมกับชุมชน

5. บทสรุป

การตกน้ำ จมน้ำ เป็นสาเหตุการเสียชีวิตอันดับที่หนึ่ง เมื่อเทียบกับการเสียชีวิตจากสาเหตุอื่นๆ ในกลุ่มเด็กไทยอายุต่ำกว่า 15 ปี หากไม่ดำเนินมาตรการใดๆ จะมีเด็กไทยเสียชีวิตจากการจมน้ำมากถึง 16,696 คน ในปี พ.ศ. 2563 กลุ่มเด็กอายุต่ำกว่า 10 ปีเป็นกลุ่มเสี่ยงที่สำคัญ ช่วงปิดภาคการศึกษาเดือนมีนาคม-พฤษภาคม และตุลาคม เป็นช่วงที่เกิดเหตุจำนวนมาก และพบว่าวันหยุดสุดสัปดาห์ (วันเสาร์และวันอาทิตย์) และช่วงเวลา 12.00 - 17.59 น. เป็นช่วงที่มีการเกิดเหตุสูงสุด

6. แหล่งข้อมูล

1. World Health Organization. The global burden of disease: 2004 update. Available from: http://www.who.int/healthinfo/global_burden_disease/2004_report_update/en/index.html [2009 Sep 15].
2. สำนักโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรค. สถานการณ์การตกน้ำ จมน้ำของเด็กในประเทศไทย. ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก; 2552.
3. สุชาติดา เกิดมงคลการ. จำนวน ร้อยละ และอัตราการเสียชีวิตจากการบาดเจ็บ พ.ศ. 2546-2550 [เอกสารไม่ตีพิมพ์]. สำนักโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2551.

4. สัม เอกเฉลิมเกียรติ. ทบทวนวรรณกรรมการจมน้ำของเด็ก. ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการโรงพยาบาลองค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก; 2550.
5. Sitthi-amorn C, Chaipayom O, Udomprasertgul V, Linnan M, Dunn T, Beck , et al. The Thai National Injury Survey. Bangkok: Institute of Health Research, Chulalongkorn University; 2006.
6. สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุข. จำนวนและอัตราการเสียชีวิตจากการจมน้ำ พ.ศ. 2542-2552 [ไฟล์ข้อมูล]. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุข; 2553.
7. Michael Linnan. Issues in Data Collection [File], Workshop on Prevention of Childhood Drowning in South-East Asian Countries: Manila (Philippines); 23-25 March 2010.
8. กาญจนีย์ ด่านาคแก้ว. รายงานการเฝ้าระวังการบาดเจ็บระดับชาติ (Injury Surveillance System: IS) ปี พ.ศ. 2541-2550 [ไฟล์ข้อมูล]. กรุงเทพมหานคร: สำนักโรคบาดวิทยา กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข; 2552.
9. Publication of IAP parent education cell. Parent's Guide for Accident prevention in children.
10. อติศักดิ์ ผลิตผลการพิมพ์. การจมน้ำในเด็กและการป้องกัน [Online], Available form: www.csip.org, [Accessed 2007 Nov 10].